

Znam swoje prawa. Prawa i wolności człowieka

Bibliografia:

- Źródło: Janusz Korczak, *Prawo dziecka do szacunku*, Warszawa 2012, s. 6.
- Źródło: Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku*.
- Źródło: Wiktor Osiatyński, *Wprowadzenie do pojęcia praw człowieka*, 2004, s. 1.
Materiały edukacyjne przygotowane w ramach programu Socrates Grundtvig Action 1.
- Źródło: Zgromadzenie Ogólne ONZ, *Powszechna deklaracja praw człowieka*, Paryż 1948.

Głosowanie

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Polecenie 1

Wykonaj zadanie, pracując w kilkusobowych grupach.

Uzupełnij twierdzenia. Sytuacja przedstawiona na ilustracji jest:

- zgodna z zasadami demokracji, ponieważ (...).
- niezgodna z zasadami demokracji, ponieważ (...).

Czy znasz sytuacje historyczne lub współczesne podobne do przedstawionej na ilustracji? Podaj przykłady.

Zastanów się, jakie były konsekwencje ich zachowania.

Znam swoje prawa. Prawa i wolności człowieka

Młodzi ludzie, jak na pikiecie

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Co potrafię?

- wyjaśnić, na czym polegają podstawowe funkcje państwa;
- wymienić najważniejsze cechy państwa demokratycznego;
- określić rolę samorządu uczniowskiego w szkole.

Nauczysz się

- poznawać różnice między demokracją większością a konstytucyjną;
- wyjaśniać, czym są prawa człowieka i jaką odgrywają rolę w demokratycznym państwie;
- wymieniać podstawowe prawa człowieka.

Czy większość ma zawsze rację?

Dyskusja, głosowanie, podejmowanie decyzji większością głosów to procedury charakterystyczne dla demokratycznych społeczności. Należy jednak pamiętać, że wola większości nie może naruszać praw i wolności tych, którzy stanowią mniejszość. Ochrona praw jednostek, praw mniejszości stanowi fundament nowocześnie rozumianego państwa demokratycznego. **Demokrację większością zastąpiła demokracja konstytucyjna (liberalna).**

” Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r.

Rozdział II

WOLNOŚCI, PRAWA I OBOWIĄZKI CZŁOWIEKA I OBYWATELA
ZASADY OGÓLNE

Art. 30.

Przyrodzona i niezbywalna godność człowieka stanowi źródło

wolności i praw człowieka i obywatela. Jest ona nienaruszalna, a jej poszanowanie i ochrona jest obowiązkiem władz publicznych.

Źródło: Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku*.

Prawa człowieka

” Wiktor Osiatyński

Wprowadzenie do pojęcia praw człowieka

Prawa człowieka to normy etyczne o charakterze podstawowym, przynależne każdej jednostce w jej kontaktach z państwem. Pojęcie praw człowieka opiera się na trzech tezach:

- każda władza jest ograniczona;
- każdy człowiek posiada sferę autonomii, do której nie ma dostępu żadna władza;
- każdy człowiek może się domagać od państwa ochrony jego praw.

Źródło: Wiktor Osiatyński, *Wprowadzenie do pojęcia praw człowieka*, 2004, s. 1. Materiały edukacyjne przygotowane w ramach programu Socrates Grundtvig Action 1.

Charakter praw człowieka

Źródłem praw człowieka jest godność ludzka. Uznaje się ją za wartość przyrodzoną i niezbywalną każdego człowieka. Zasada poszanowania godności ludzkiej potwierdzona została w wielu dokumentach międzynarodowych.

” Powszechna deklaracja praw człowieka

Art. 1

Wszyscy ludzie rodzą się wolni i równi pod względem swej godności i swych praw. Są oni obdarzeni rozumem i sumieniem oraz powinni postępować w stosunku do siebie wzajemnie w duchu braterstwa.

Źródło: Zgromadzenie Ogólne ONZ, *Powszechna deklaracja praw człowieka*, Paryż 1948.

Polecenie 2

Rozważ, które zachowania rówieśników sprawiają ci przykrość, nie lubisz ich lub nie akceptujesz. Dokończ poniższą wypowiedź, tworząc w sumie 2-3 zdania:

- Robicie mi przykrość, gdy...

Wskaż, które z przytoczonych zachowań naruszało twoją godność najbardziej.

Następnie wykonajcie zadanie, pracując w kilkusobowych grupach:

- Ustalcie kryteria określające zachowania, które naruszają waszą godność.
- Zapiszcie wnioski i omówcie je z pozostałą częścią klasy.

ILUSTRACJA: Załamany chłopiec

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0. ilustracja: pixabay.com, arhavisual.

Ważne!

Jedną z instytucji, do których może zgłosić się osoba niepełnoletnia ze swoim problemem, jest **Rzecznik Praw Dziecka**. Uruchomił on Dziecięcy Telefon Zaufania, pod którym bezpłatnie mogą uzyskać wsparcie wszystkie telefonujące dzieci. **Numer Dziecięcego Telefonu Zaufania to 800 12 12 12.**

Charakter praw człowieka

Prawa człowieka mają charakter:

- **powszechny** – przysługują każdemu człowiekowi niezależnie od rasy, płci, przynależności do danej grupy społecznej czy wielkości posiadanego majątku;
- **przyrodzony** – przysługują każdemu człowiekowi od chwili urodzenia, nikt ich nie może nadać ani odebrać;
- **niezbywalny** – są nierozzerwalnie związane z każdym człowiekiem; nie można ich stracić ani się ich zrzec;
- **naturalny** – wynikają z samej istoty człowieczeństwa; przysługują nam, ponieważ jesteśmy ludźmi;
- **nienaruszalny** – prawa człowieka istnieją niezależnie od władzy i nie mogą być przez władze dowolnie zmieniane i ograniczane.

” Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r.

WOLNOŚCI I PRAWA EKONOMICZNE, SOCJALNE I KULTURALNE

Art. 72.

1. Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę praw dziecka. Każdy ma prawo żądać od organów władzy publicznej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją.
2. Dziecko pozbawione opieki rodzicielskiej ma prawo do opieki i pomocy władz publicznych.
3. W toku ustalania praw dziecka organy władzy publicznej oraz osoby odpowiedzialne za dziecko są obowiązane do wysłuchania i w miarę możliwości uwzględnienia zdania dziecka.

4. Ustawa określa kompetencje i sposób powoływania Rzecznika Praw Dziecka.

Źródło: Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku*.

” J. Korczak

Prawo dziecka do szacunku

Dziecko to największa wartość. Ma godność przysługującą każdej osobie, a w tej godności jest równe dorosłemu. NIE MA DZIECI, SĄ LUDZIE.

Źródło: Janusz Korczak, *Prawo dziecka do szacunku*, Warszawa 2012, s. 6.

Polecenie 3

Wyjaśnij, co mogą oznaczać słowa Korczaka? Czy sądzisz, że znani wam dorośli zgodziliby się ze słowami warszawskiego wychowawcy i nauczyciela? Czy Ty się z nimi zgadzasz?

Zapoznaj się z niektórymi artykułami konwencji o prawach dziecka, które znajdują się na ilustracji interaktywnej.

Definicja: UNICEF

Międzynarodowa organizacja humanitarna i rozwojowa działająca na rzecz dzieci.

Informator UNICEFu: <http://www.unicef.pl/Wspolpraca-ze-szkolami/Materialy-dydaktyczne/Prawa-dziecka>

Definicja: KONWENCJA O PRAWACH DZIECKA

Dokument uchwalony 20 listopada 1989 r. przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych.

KONWENCJA O PRAWACH DZIECKA. Artykuły, komentarze w formie e-booka: http://brpd.gov.pl/sites/default/files/konwencja_o_prawach_dziecka_-_komentarz_e-book.pdf

” Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r.

WOLNOŚCI I PRAWA EKONOMICZNE, SOCJALNE I KULTURALNE
Art. 70.

1. Każdy ma prawo do nauki. Nauka do 18 roku życia jest obowiązkowa. (...)
2. Nauka w szkołach publicznych jest bezpłatna. Ustawa może dopuścić świadczenie niektórych usług edukacyjnych przez publiczne szkoły wyższe za odpłatnością.
3. Rodzice mają wolność wyboru dla swoich dzieci szkół innych niż publiczne. (...)
4. Władze publiczne zapewniają obywatelom powszechny i równy dostęp do wykształcenia. W tym celu tworzą i wspierają systemy indywidualnej pomocy finansowej i organizacyjnej dla uczniów i studentów.

Źródło: Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku*.

Ćwiczenie 1

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 2

Wymień z pamięci możliwie najwięcej praw, które:

- chronią naszą prywatność;
- zapewniają nam udział w życiu publicznym;
- gwarantują nam bezpieczeństwo ekonomiczne.

Polecenie 4

Wykonajcie zadanie, pracując w kilkuosobowych grupach.

- Sprawdźcie, w jakich sytuacjach nasze prawo do wolności może ulec ograniczeniu.

Zapiszcie wnioski i przedstawcie je pozostałej części klasy.

Ograniczenia praw człowieka są dopuszczalne, ale w ściśle określonych sytuacjach, a forma i zakres ograniczeń muszą być uzasadnione prawnie. Istnieją jednak prawa, których nie można ograniczyć w żadnym wypadku. Są to prawa do **wolności od tortur i wolności od niewolnictwa**. Prawa człowieka, których w świetle Konstytucji RP nie można ograniczyć:

- art. 30 (godność człowieka);
- art. 34 i art. 36 (obywatelstwo);
- art. 38 (ochrona życia);
- art. 39, art. 40, art. 41 ust. 4 (humanitarne traktowanie);
- art. 42 (ponoszenie odpowiedzialności karnej);
- art. 45 (dostęp do sądu);
- art. 47 (dobra osobiste);
- art. 53 (sumienie i religia);
- art. 63 (petycje);
- art. 48 i art. 72 (rodzina i dziecko).

Ćwiczenie 3

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Źródło: a. nn., domena publiczna.

Podsumowanie

Współczesne państwa demokratyczne uznają konieczność ochrony godności ludzkiej i praw przysługujących każdemu człowiekowi. Prawa te gwarantują nam ochronę przed nadużyciami ze strony władzy, umożliwiają aktywny udział w życiu państwa, są fundamentem naszego poczucia bezpieczeństwa. Prawa człowieka opierają się na dwóch podstawowych zasadach: wolności i równości, których źródłem jest godność człowieka. Specjalnym rodzajem praw człowieka są prawa dziecka.

Rozdział II Konstytucji RP (Wolności, prawa i obowiązki człowieka i obywatela) stanowi kompilację praw i wolności najważniejszych dla każdego współczesnego, demokratycznego państwa prawa. Poczynając od niezbywalności i ochrony godności człowieka, konstytucja gwarantuje: prawną ochronę wolności, równość obywateli wobec prawa, równość kobiet i mężczyzn, zapewnienie praw mniejszościom narodowym, określa formę nabywania obywatelstwa polskiego, korzystanie z konstytucyjnych praw i wolności.